

लिम्बूजातिमा श्राप बगाउने (साक्मुरा वादेम्मा) परम्परा र सामाजिक एकता

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको
समाजशास्त्र विषयको आंशिक आवश्यकता
परिपूर्तिका लागि प्रस्तुत
शोधपत्र

शोधकर्ता:

सन्तवीर नेम्बाङ

त्रि.वि.दर्ता नं. ६-१-४०-१९६१-२००४

सि.नं. २८३१८३

समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर,

२०७५

सिफारिस पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय सामाजिकशास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको स्नातकोत्तर उपाधि प्राप्तिको लागि आंशिक आवश्यकता पुरा गर्ने उद्देश्यले प्रस्तुत : “लिम्बूजातिमा श्राप र समाजिक एकता : पाँचथर यासोक कुम्मायक गाउँपालिकाको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” विषयक शोधपत्र सन्तवीर नेम्बाङले मेरो निर्देशन, सुझाव तथा सुपरिवेक्षणमा रही तयार पार्नु भएको हो । म यस शोधपत्र लेखन प्रति पूर्ण सन्तुष्ट भएकोले अन्तिम मूल्याङ्कनको लागि मूल्याङ्कन समिति समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

.....
बलराम आचार्य

शोध निर्देशक

मिति : २०७५/१२/२३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौं ।

स्वीकृति पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्घाय सामाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग अर्न्तगत स्नातकोत्तर तह द्वितीय वर्षको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिका लागि सन्तवीर नेम्बाङद्वारा प्रस्तुत “लिम्बूजातिमा श्राप र सामाजिक एकता : पाँचथर यासोक कुम्मायक गाउँपालिकाको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र स्नातकोत्तर उपाधिका लागि स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

मूल्याङ्कन समिति

.....

तुलसीराम पाण्डे

विभागीय प्रमुख

.....

डा. प्रमोद भट्ट

बाह्य परीक्षक

.....

बलराम आचार्य

शोध निर्देशक

मिति: २०७५/१२/२८

कृतज्ञता ज्ञापन

प्रस्तुत “लिम्बूजातिमा श्राप र सामाजिक एकता : पाँचथर यासोक कुम्मायक गाउँपालिकाको एक समाजशास्त्रीय अध्ययन” शीर्षकको शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र स्नातकोत्तर तहको उपाधि प्राप्तिको आंशिक आवश्यकता पुरा गर्नका लागि तयार गरिएको छ । सर्वप्रथम म यो शोध अनुसन्धानको लागि आफ्नो अमूल्य समय, सल्लाह, सुभाषा दिई सहयोग गर्नु हुने श्रेष्ठ गुरु तथा शोध निर्देशक बलराम आचार्य ज्यू प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । शोधपत्र तयारीका क्रममा स्वीकृति प्रदान गरी अनुसन्धान गर्ने अवसर दिनुहुने विभागीय प्रमुख प्रा.डा. तुलसीराम पाण्डे ज्यू प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यस शोधपत्रलाई मूल्याङ्कन गरी अन्तिम निर्णय गरि दिनुहुने प्राध्यापक डा. प्रमोद भट्ट ज्यू प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

साथै शोधकार्यलाई समयमा नै पूरा गर्न प्रोत्साहन, सहयोग र सल्लाह प्रदान गर्नुहुने अन्य गुरुवर्ग, तथा हरक्षण यस शोधकार्य पुरा गर्नमा सहयोग प्रदान गर्नुहुने प्रिय मित्र डी.वी. आडबुङ, फूलकुमारी लावती र अन्य मित्रहरूका साथै शोध सामग्री संकलन कार्यमा सहयोग पुऱ्याउनु हुने पाँचथर यासोक कुम्मायक गाउँपालिका वडा नं. १ का वडाध्यक्ष श्री देवेन्द्र लावती तथा यस अध्ययन क्षेत्रमा बसोबास गर्ने लिम्बू समुदायका बृद्धबृद्धा, समाजसेवी, बुद्धिजीवी साथै सम्पूर्ण लिम्बू दाजुभाई तथा दिदीबहिनीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । लिम्बू जातिका संघ संस्थाहरू किरातयाक्थुङ चुम्लुङ र लिम्बुवान अध्ययन केन्द्रका सम्बन्धित व्यक्ति जसले मलाई शोधकार्यका लागि आवश्यक विविध सामग्री तथा जानकारी उपलब्ध गराई दिनुभई सहयोग गरिदिनु भएकोमा म उहाँहरू प्रति पनि कृतज्ञता साथ हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

उच्च शिक्षा हासिल गर्ने क्रममा भौतिक तथा अभौतिक क्षेत्रमा सहयोग गरी यो अवस्थामा आउनको लागि मार्गदर्शक आदरणीय बुवा स्व. पदम बहादुर नेम्बाङ आमा स्व. यमरानी नेम्बाङलाई हृदयदेखि नै सम्मान स्वरुप स्मरण गर्दै धन्यवाद दिन चाहन्छु । यसैगरी प्रस्तुत शोधपत्र तयार गर्दा मलाई घरायसी कार्यमा सहयोग गरीरहने मेरो घर-परिवारको सम्पूर्ण सदस्यहरूको यथोचित योगदानको स्मरण गर्दै सबै सदस्यहरूलाई हृदयदेखि नै धन्यवाद प्रकट गर्दछु । अन्त्यमा यस शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा मलाई आर्थिक तथा भावनात्मक सहयोगका साथै एकाग्रता कायम गराई सधैं प्रेरणा र सल्लाह उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिनुहुने मेरा आफन्तजन अग्नी कुमारी लावती, विमला लावती, साथी तेज प्रकाश लावती र पूर्ण कुमार सम्बाहाङ्फे प्रति आभार व्यक्त गर्दै हृदयदेखि नै धन्यवाद प्रकट गर्दछु ।

शोधार्थी

सन्तवीर नेम्बाङ

केन्द्रीय क्याम्पस

कीर्तिपुर, काठमाण्डौं

विषय सूची

अध्याय- एक: परिचय

१.१ परिचय	१
१.२ समस्या कथन	३
१.३ अध्ययनको उद्देश्य	५
१.४ अध्ययनको महत्व	५
१.५ अध्ययनको संगठन	५

अध्याय- दुई: पूर्व साहित्यको समीक्षा

२.१ सैद्धान्तिक समीक्षा	६
२.२ पूर्ववत् अध्ययनको समीक्षा	९
२.३ अवधारणागत ढाँचा	१३

अध्याय- तीन : अनुसन्धान पद्धति

३.१ अनुसन्धान ढाँचा	१५
३.२ अध्ययनको समग्रता र नमूना छनोट	१५
३.३ तथ्याङ्क सङ्कलन विधि	१६
३.४ प्राथमिक तथ्याङ्क सङ्कलन विधि	१६
३.४.१ अन्तर्वार्ता सूची	१६
३.४.२ सहभागीता मूलक अवलोकन	१६
३.४.३ मुख्य जानकार व्यक्तिहरूसंगको अन्तर्वार्ता	१८
३.४.४ सामूहिक छलफल	१८
३.५ द्वितीय तथ्याङ्क सङ्कलन	१८
३.६ तथ्याङ्कको विश्लेषण र प्रस्तुतीकरण	१८

अध्याय- चार अध्ययन क्षेत्रको परिचय

४.१ अध्ययन क्षेत्रको परिचय	१९
४.२ लिम्बू समुदायमा श्राप हुनु र बगाउनुको कारणहरू	२२
४.३ लिम्बू समुदायमा श्रापप्रतिको सामाजिक मूल्यमान्यताहरू	२४
४.४ लिम्बू समुदायमा श्राप र सामाजिक द्वन्द्व	२६
४.५ लिम्बू समुदायमा श्राप बगाउने अनुष्ठान र सामाजिक एकता	२७

४.६ अध्ययन क्षेत्रको जनसांख्यिक अवस्थाको सामान्य विश्लेषण	३३
४.६.१ कुम्मायक गाउँपालिका वडा नं. १ यासोकको घरधुरी तथा जनसंख्या	३३
४.६.२ कुम्मायक गाउँपालिका वडा नं. १ माबसोबास गर्ने जातीय विविधताको विवरण	३४
४.६.३ कुम्मायक गाउँपालिका वडा नं. १ बसोबास गर्ने लिम्बू जातिको जनसंख्याको विवरण	३४
४.६.४ उत्तरदाताको परिवार संख्या विश्लेषण	३५
४.६.५ उत्तरदाताको उमेरगतविश्लेषण	३५
४.६.६ उत्तरदाताको लैंगिक विश्लेषण	३६
४.६.७ उत्तरदाताको शैक्षिक अवस्था	३७
४.६.८ उत्तरदाताको पेशागत विश्लेषण	३८
४.६.९ गालीश्राप बगाउने अनुष्ठानमा लैंगिक सहभागिताको अवस्था	३८
४.६.१० लिम्बू समुदायमा श्राप र सामाजिक एकताको विश्लेषण	३९

अध्याय- पाँच, सारांश र निश्कर्ष

५.१ सारांश	४१
५.२ निश्कर्ष	४३

सन्दर्भसूची

परिशिष्ट १- चेकलिष्ट वा अन्तर्वार्ता सूची
परिशिष्ट २- श्राप बगाउने विधि वा तरिका
परिशिष्ट ३- अध्ययन क्षेत्रमा लिइएका श्रापसँग सम्बद्ध तस्वीरहरू

तालिका सूची

क्र.स.	तालिकाको नाम
१	तालिका नं.-१ कुम्मायक गाउँपालिका वडा नं. १ को घरधुरी तथा जनसंख्याको विवरण
२	तालिका नं.-२ जातीय विविधताको अवस्था
३	तालिका नं.-३ कुम्मायक गाउँपालिका वडा नं. १ मा बसोबास गर्ने लिम्बू जातिको जनसंख्याको विवरण
४	तालिका नं.-४ उत्तरदाताहरूको कुल परिवार संख्या विश्लेषण
५	तालिका नं.-५ उत्तरदाताहरूको उमेरगत विश्लेषण
६	तालिका नं.-६ उत्तरदाताहरूको लैंगिक विश्लेषण
७	तालिका नं.-७ उत्तरदाताहरूको शैक्षिक अवस्था
८	तालिका नं.-८ उत्तरदाताहरूको पेशागत विवरण
९	तालिका नं.-९ गालीश्राप अनुष्ठानमा सहभागिता विश्लेषण
१०	तालिका नं.-१० सामाजिक एकता विश्लेषण